

Psychoanalyse en Empirische Onderzoek

Mattias Desmet

Abstract

Dit artikel is een schriftelijke neerslag van een lezing op de studiedag 'Psychoanalyse, oude dromen, nieuwe wegen', die in oktober 2015 georganiseerd werd door het Tijdschrift voor Psychoanalyse. Het thema van de studiedag betrof de verhouding van de psychoanalyse tot de maatschappelijke vraag om haar praktijk empirisch te onderbouwen. In dit artikel wordt besproken vanuit welke perspectieven men wel en niet kan ingaan op deze vraag. In negatieve zin wordt het risico besproken om in sciëntisme en pseudowetenschap te vervallen; in positieve zin wordt erop gewezen dat psychoanalyse en wetenschap beiden gegrond zijn in een vermogen om vanuit een toestand van niet-weten geboorte te geven aan een nieuw weten. De auteur verwijst tijdens zijn betoog illustratief naar het onderzoeksprogramma van de Vakgroep Psychoanalyse van de Universiteit van Gent. In de discussiesectie wordt de mogelijke winst en het eventuele verlies van een dergelijk wetenschappelijk engagement besproken.

Inleiding

In het thema van de studiedag – ‘Hoe kan de psychoanalyse zich verhouden tot een vraag naar empirische onderbouwing?’ – klinkt een bepaalde dubbelheid door. Als de Ander aan ons, analytici, vraagt om onze praktijk empirisch te onderbouwen dan kan hij in principe zowel de gestalte aannemen van iemand die ons in onze existentie versterkt, als van iemand die ons erin bedreigt. Wil hij ons met zijn vraag op een nieuwe weg brengen, waar we meer onszelf kunnen worden? Of probeert hij ons enkel op een weg te dwingen waar we sowieso onszelf zullen verliezen? In de psychoanalytische wereld overheerst gewoonlijk het sentiment van bedreiging. Er is slechts een beperkte groep van psychoanalytici, of toch op zijn minst van mensen die zich met het gedachtegoed van de psychoanalyse identificeren, die zich in het spoor van empirisch onderzoek begeeft. De beweegredenen zijn daarbij dubbel. Aan de ene kant speelt de tactische overweging dat zonder empirische bewijsvoering de psychoanalyse in de toekomst geen plaats van betekenis meer kan krijgen in onze maatschappij. Aan de andere kant merkt men hier en daar ook sporen van werkelijk verlangen om via empirisch onderzoek tot weten te komen.

Als de psychoanalyse op heden nog enigszins kan wegblijven uit de maatschappelijke verdomhoek van de kwakzalverij, dan komt dat hoogstwaarschijnlijk door wat die beperkte groep gerealiseerd heeft. De erkentelijkheid die de analytische wereld hen daarvoor verschuldigd is, neemt alleen maar toe als men zich realiseert dat die groep onder bijzonder moeilijke omstandigheden heeft gewerkt. Door de niet-psychoanalytische academische wereld werden ze omwille van hun psychoanalytische achtergrond sowieso argwanend bekeken; door de psychoanalytische wereld werden ze vaak als afvalligen beschouwd.

Tezelfdertijd lijkt die groep van psychoanalytische onderzoekers in haar streven naar empirische onderbouwing zich ook ingelaten te hebben met in bepaalde takken van de academische psychologie vigerende praktijken die eerder aan sciëntisme en pseudowetenschap dan aan wetenschap doen denken. Op die manier hebben ze de psychoanalyse wel degelijk geassocieerd met een bedenkelijk discours dat zelfs in de populaire media meer en meer in een bespottelijk daglicht wordt gesteld (e.g. De Standaard, 28-08-2015, ‘Psychologisch onderzoek deugt niet’). We gaan in het vervolg van dit artikel ons daarom de vraag stellen hoe de psychoanalyse zich tezelfdertijd oprecht kan engageren in het project van de wetenschap en zich kan distantieren van sciëntisme en pseudowetenschappelijke praktijken.

Psychoanalyse en Wetenschap

Laat ons de maatschappelijke vraag naar empirische onderbouwing eens aandachtig beluisteren. Die vraag haalt haar autoriteit, haar dwingende kracht uit het feit ze in naam van de wetenschap geformuleerd wordt. Het enige grote verhaal dat de Westerse mens nog rest, is het verhaal van de wetenschap. Wie zich daar niet op één of andere manier in weet te ankeren, kan niet echt au sérieux genomen worden. Op die manier wordt de vraag naar de criteria van wetenschappelijkheid in de academische psychologie heel pertinent. Het zijn die criteria die bepalen wat als wetenschappelijke fundament voor psychotherapieën kan tellen en wat niet.

Het hedendaagse paradigma in de academische psychologie kreeg momentum nadat het naziregime de Duits-Oostenrijkse onderzoekstraditie in de psychologie – waarvan de meeste grote figuren Joden waren – met geweld van de kaart veegde (Watson, 1934). In het Duits-Oostenrijkse onderzoeksparadigma stond de gevalstudie centraal en speelden metingen een ondergeschikte rol. Er werd algemeen aanvaard dat een meting slechts interpreteerbaar was als men ze kon situeren in de unieke samenhang van subjectieve kenmerken van de onderzochte personen. Een score op een vragenlijst die depressie meet, bijvoorbeeld, betekent op zich eigenlijk heel weinig. Een hoge score kan wijzen op een lang aanslepende chronische depressie, maar ze kan ook wijzen op een overlijden, een ontgoocheling op niveau van carrière, enz. Op dezelfde manier kan een lage score van alles betekenen. Ze kan betekenen dat er geen depressieve klachten zijn, maar ze kan gerust ook betekenen dat iemand hardnekkig *ontkent* dat hij depressief is.

In de naoorlogse psychologie veranderde het statuut van metingen radicaal. Men geloofde dan dat de snelste weg naar generaliseerbare kennis eruit bestond om psychische kenmerken op een gestandaardiseerde manier te meten in zo groot mogelijke steekproeven en vervolgens via statistische inferentie samenhangen ertussen te bestuderen. Men ging er dus niet langer vanuit dat metingen – van om het even welke aard – slechts interpreteerbaar waren binnen de context van het ruimere subjectieve verhaal van de betrokkenen. Men veronderstelde daarentegen dat de metingen op gestandaardiseerde manier – over alle subjecten heen gelijk – konden geïnterpreteerd worden.

Er werden binnen dit paradigma een heel diverse set van meetinstrumenten ontwikkeld, waarvan vooral de vragenlijst massaal gebruikt wordt in onderzoek. We weten allemaal hoe een vragenlijst werkt. Er wordt een uitspraak gepresenteerd – bijvoorbeeld ‘Ik voel me vaak afhankelijk in relaties’ – en je moet via introspectie op een schaal van 1 tot 5 aanduiden in welke mate die uitspraak op jou van toepassing is. Daarnaast werden natuurlijk ook andere meetinstrumenten ontwikkeld, zoals impliciete maten en alle soorten ratingsystemen.

Op zichzelf zijn die meetmethoden vaak ingenieus, maar dat neemt niet weg dat ze over het algemeen maar heel gebrekkig werken. Laat mij dit toelichten aan de hand van een voorbeeld dat ik sedert jaar en dag in mijn colleges gebruik. Als men via verschillende meetmethoden dezelfde psychische karakteristiek meet – veronderstel bijvoorbeeld dat men in een bepaalde steekproef de persoonlijkheidsstrek afhankelijkheid zowel aan de hand van een vragenlijst, een impliciete maat als een ratingschaal meet – dan vindt men dat de verschillende metingen zelden hoger met elkaar correleren dan .45 (e.g. Meyer, Finn, Eyde, et al., 2001). Dat zegt de meeste mensen misschien niet zoveel, maar ik ga de grootte van die correlatie proberen duidelijker te maken aan de hand van een concreet vergelijkingspunt.

Stel je voor dat een timmerman de ramen van je huis komt meten en hij meet die ramen drie keer, aan de hand van drie verschillende methodes – bijvoorbeeld een rolmeter, een vouwmeter en een lasermeter. Stel je nu voor dat hij de maten uitkomt die gepresenteerd worden in Tabel 1. Die drie reesken metingen correleren .45 met elkaar, wat overeenkomt met de bovengrens van de overeenkomst tussen verschillende metingen in de psychologie. Ik zeg wel degelijk de *bovengrens*, want de overeenkomst is vrijwel altijd substantieel lager.

	Rolmeter	Vouwmeter	Lasermeter
Raam 1	180 cm	130 cm	60 cm
Raam 2	100 cm	200 cm	150 cm
Raam 3	160 cm	220 cm	130 cm
Raam 4	100 cm	170 cm	210 cm
Raam 5	30 cm	100 cm	20 cm
Raam 6	120 cm	80 cm	160 cm
Raam 7	110 cm	150 cm	60 cm
Raam 8	30 cm	90 cm	10 cm

Tabel 1: Drie reeksen metingen van acht ramen die .45 met elkaar gecorreleerd zijn.

Het is wel duidelijk denk ik: door een schrijnwerker die dergelijke meetmethoden gebruikt, laten we de ramen van ons huis liever niet maken. We hebben elders overigens via een mathematische simulatiestudie aangetoond dat het met een dergelijke precisie in de meeste gevallen simpelweg geen enkele zin heeft om aan correlatieve onderzoek te doen (Desmet, 2008). Een correlatieve test accumuleert altijd de meetfout van alle betrokken variabelen en is dus (logischerwijs) altijd nog minder correct dan de metingen waarop hij zich baseert.

Het probleem om gestandaardiseerd te meten in de psychologie ligt hierin dat elke meting onvermijdelijk voor een groot stuk een resultante is van een enorm complex betekenisverlenend proces. Het vragenlijstitem ‘Voelt u zich vaak afhankelijk in relaties’, meet niet zomaar of de proefpersoon zich afhankelijk voelt in relaties, maar meet het ganse fenomeen van het verlenen van *betekenis* aan dat item, waarin niet alleen dat item zelf, maar ook de totaliteit van de context waarin de meting gebeurt en de ganse complexiteit van het psychisme van de proefpersoon betrokken is. In systeemtheoretische termen luidt het dat het psychisme een complex en dynamisch systeem is, en dat men dergelijke systemen niet zinvol tot geïsoleerde, unidimensionele onderdelen kan herleiden. En wat men niet tot unidimensionele onderdelen kan herleiden, dat laat zich ook niet meten, want meten is altijd het plaatsen van een object naast de unidimensionele reeks van de natuurlijke getallen. De meeste psychische kenmerken – ik zeg wel ‘de meeste’, niet alle, er zijn een klein aantal uitzonderingen op die regel – zijn hoogstwaarschijnlijk dus fundamenteel onmeetbaar.

Als je trouwens kijkt naar de rol die meten gespeeld heeft in de meeste andere wetenschappen, dan valt het nog meer op hoe twijfelachtig de ganse nadruk op meten in de psychologie is. In de meeste wetenschappelijke disciplines was nauwkeurige beschrijving aan de hand van woorden en grafische voorstellingen op zijn minst even belangrijk, en meestal belangrijker dan meten. Stel je maar eens voor wat er bijvoorbeeld van de anatomie, de fysiologie en de ethologie zou geworden zijn mocht men de neus opgehaald hebben voor het gedetailleerd met woorden en beelden beschrijven van individuele gevallen en men zich in de plaats zou beperkt hebben tot het gestandaardiseerd uitvoeren van metingen in grote steekproeven.

Waarom houdt de psychologie dan zo hardnekkig vast aan meten? Ik denk dat de verklaring daarvoor ongeveer de volgende is: Omdat het object van de psychologie geen materieel object is, stuit de psychologie bij de meeste mensen sowieso op de verdenking geen wetenschap te kunnen zijn. ‘Wat niet tastbaar is, kan niet wetenschappelijk bestudeerd worden.’ Dat wantrouwen probeert de psychologie van zich af te schudden door de magie van het cijfer. ‘Als we overvloedig van getallen gebruik maken, dan zal men ons als wetenschap

toch nog serieus nemen.’ En zo dreigt de psychologie pas ècht een pseudowetenschap te worden.

Het dominante paradigma in de psychologie heeft dus wel degelijk met fundamentele methodologische problemen te kampen, en die problemen zijn ook ten volle aanwezig in het subdomein dat hier ter discussie staat, namelijk het empirisch onderzoeken van de effectiviteit van psychotherapeutische interventies. Ik zou hier een lange en technisch gesofisticeerde uitleg kunnen geven omtrent problemen op het niveau van de validiteit van metingen van psychische klachten, problemen om experimentele controlegroepen samen te stellen in therapie-onderzoek, de onmogelijkheid om dubbel-blind verschillende vormen van psychotherapie te kunnen aanbieden, enz.

De technische kant van die problemen werd echter elders al uitgebreid besproken (zie bvb. Westen, Novotny, & Thompson-Brenner, ; Seligman, 1995; Desmet, 2013) en ik volsta op deze plaats daarom met het presenteren van de proef op de som. Een eerste proef op de som betreft het alomgekende allegiance effect. Heel beknopt: de voorkeur van de onderzoeker bepaalt voor een zeer groot deel wat hij observeert in zijn effectiviteitsstudie. Als een gedragstherapeut de effectiviteit van psychotherapie onderzoekt, dan blijkt hij meestal te vinden dat gedragstherapie het meest effectief is; als een psychoanalyticus de effectiviteit onderzoekt, dan vindt hij meestal dat psychoanalyse het meeste effectief is. Met andere woorden: Onderzoek zou een objectieve evaluatie moeten geven van effectiviteit van psychotherapie, maar het blijkt in de meeste gevallen de subjectieve voorkeuren van de onderzoekers te bevestigen.

Een tweede controlepunt situeert zich op het punt van de zogenaamde predictieve validiteit van onderzoek. Onderzoek blijkt namelijk maar heel beperkt te voorspellen of een therapie al dan niet gaat werken in de praktijk. In Groot-Brittannië besloot men bijvoorbeeld om op grote schaal kortdurende cognitief-gedragsmatige therapieën die veelvuldig in onderzoek als ‘effectief’ bevonden werden, op grote schaal toe te passen in de maatschappij. Het probleem bleek dat 90% van de patiënten er na de eerste sessie al de brui aan gaven en dat van de overige 10% slechts 4% positieve effecten rapporteerden (Moloney, 2013). Een gelijkaardig grootschalig project in Zweden werd voortijdig gestopt omdat de meeste mensen verslechtering i.p.v. verbetering rapporteerden (Miller, 2012). Bovendien is er ook een meer rechtstreekse indicator dat het effectief bevonden worden van een therapie in onderzoekscontext met een korreltje zout genomen moet worden. Westen et al. (2004) observeerden dat 88% van de patiënten die in onderzoek door een ‘succesvolle’ therapie gaan, in het jaar na de beëindiging van die therapie al bij een andere therapeut aankloppen. Dat doet toch op zijn minst vragen rijzen omtrent de kwalificatie ‘succesvolle therapie’ in therapie-onderzoek.

Het is op dit punt goed om op te merken dat onderzoek naar de effectiviteit van psychofarmaca met problemen van gelijkaardige omvang kent. Men leze er bijvoorbeeld het boek ‘The Emperor’s new Clothes: Exploding the antidepressant myth’ van Irving Kirsch (2010), een toonaangevend onderzoeker in dit domein op na. Dit boek illustreert op een bijzonder overtuigende manier dat zowel de studies die de biochemische hypothesen over de etiologie van depressie getoetst hebben als de studies die de effectiviteit van antidepressiva getoetst hebben, onwaarschijnlijke methodologische tekortkomingen vertoonden en eigenlijk grotendeels bedrieglijke conclusies hebben getrokken.

Het probleem van de psychoanalyse ligt hem er echter in dat omwille van dergelijke methodologische problemen men vaak elke vorm van empirisch onderzoek heeft geweigerd. Soms was het zelfs niet vanuit methodologische wantoestanden dat men weigerde om aan empirisch onderzoek te doen, maar eerder vanuit ideologische overwegingen. Men vond dan

simpelweg dat psychoanalyse en wetenschap niets met elkaar te maken hadden en dat 'ware psychoanalyse' zich niet met onderzoek bezig hield.

Psychoanalyse die naam waardig en wetenschap die naam waardig zijn nochtans ten zeerste aan elkaar verwant. Beiden hebben eigenlijk hun wortels in dezelfde oude droom, de droom die de motor was van de verlichting. De ganse wetenschappelijke methode van empirische observatie die in de verlichting opgang maakte, is ontstaan vanuit een streven om het eigen, premature weten met betrekking tot de wereld en de dingen maximaal langs de kant te zetten; om de dingen voor zichzelf te laten spreken en te zorgen dat ze niet a priori door theorieën en theorie'tjes overdekt worden. Het geheim van de wetenschapper, in dit opzicht, was dat hij het niet-weten net wat langer kon verdragen, waardoor er hem een nieuw weten in de schoot geworpen werd.

Daarmee zijn we ook vlak bij de essentie van de psychoanalyse gekomen. 'De theorie moet opnieuw uitgevonden worden voor elke nieuwe analysant'. Iedereen voelt dat Freud ons met deze imperatief één van de meest geslaagde typeringen van de positie van de analytiscus meegaf. Zet uw weten langs de kant en geef de mens het eerste en het laatste woord omtrent zichzelf. Het is soms lastig om je de theorie eigen te maken, maar ze op tijd langs de kant zetten is nog altijd de grootste uitdaging voor de analytiscus.

Als we dit als de essentie van wetenschap beschouwen dan zouden we kunnen zeggen dat de psychanalytiscus zijn analysanten zèlf ook uitnodigt om een wetenschappelijke positie ten aanzien van hun eigen subjectiviteit in te nemen. Hij vraagt hen om hun theorieën over zichzelf, hun bewuste overtuigingen, tijdelijk buiten spel te zetten, te spreken zonder na te denken, hun eigen woorden te beluisteren, en zo beetje bij beetje een nieuw weten en een nieuw spreken omtrent zichzelf te ontwikkelen. Een spreken dat op een vollere manier uitdrukking geeft aan wie ze zijn, aan hun verlangens en aan hun dromen.

De theorie langs de kant zetten en regelmatig ondergeschikt maken aan de empirie van de praktijk, dat deed Freud onder andere door samen met zijn analysanten terug te keren naar hun letterlijke uitspraken. Zo stelde hij een limiet aan zijn eigen geneigdheid om te speculeren, te interpreteren en te theoretiseren. Zo vermeed hij dat het Anders zijn van zijn analysanten volledig verdween onder zijn eigen subjectiviteit. Voor Freud was de tekst die zijn analysanten uitspraken zo heilig als de Thora voor de kabbalist; geen punt of komma mocht veranderd worden, geen fout gecorrigeerd. Alles in de tekst was omdat het zo moest zijn, en de tekst moest geïnterpreteerd worden zoals hij letterlijk uitgesproken werd door de analysant. Het weten ligt primair in de tekst die de analysant je geeft, en niet in theorie. Dat was hoe Freud aan wetenschap deed en dat was hoe hij de psychoanalyse praktiseerde.

Het is vanuit deze invulling van wetenschap, vanuit deze oude droom van de verlichting, dat de psychoanalyse zonder zich bedreigd te voelen kan ingaan op de vraag om de psychoanalytische praktijk empirisch te onderzoeken.

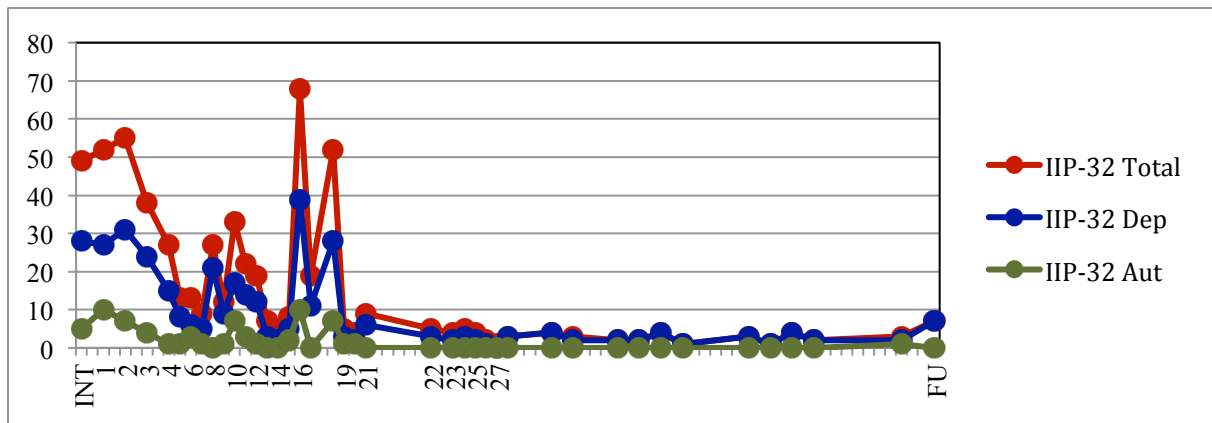
Voor ik verder ga en beschrijf hoe ik aan empirisch onderzoek doe, sla ik eerst eens een heel andere toets aan en breng ik een kortverhaaltje uit mijn praktijk. Een paar jaar geleden meldde er zich een jongen aan in mijn praktijk voor wie de diagnose van meervoudige persoonlijkheidsstoornis niet uit de lucht gegrepen was. Het kwam erop neer dat er onbetwistbaar was gebleken dat hij 's nachts, zonder er zich 's morgens iets van te herinneren, een dubbelleven leidde. Hij had een affaire met een andere vrouw, huurde hotelkamers, en slaagde erin, vreemd genoeg, om 's nachts links en rechts ook computers te kopen. Hij verstopte zijn praktijken eigenlijk niet, voerde ze zelfs op zo'n manier uit dat zijn vrouw ze wel moest opmerken, zette bijvoorbeeld de aangekochte computers midden in huis. Toch kon hij geruime tijd op geen enkele manier overtuigd worden dat hij er voor iets tussen zat. Op een bepaald moment kon zijn vrouw hem echter confronteren met bewijs dat ook voor

hemzelf onweerlegbaar was. Daarop barstte er bij hem een ondraaglijke angst los, bijvoorbeeld bij de gedachte dat hij 's nachts ook misdaden zou kunnen begaan hebben. Hij meldde zich in die toestand bij me aan en kwam gedurende twee jaar wekelijks bij me spreken.

In die twee jaar vertelde hij me progressief zijn verhaal, over zijn briljante maar vaak extreem agressieve vader, over zijn moeder die haar kinderen nooit verdedigde tegen de vader, over het zware taboe dat in het gezin op het thema van de seksualiteit rustte en ook over het feit dat hij nooit geld had mogen uitgeven aan hobby's, waarvan de voornaamste met computers te maken had. Ergens halverwege de gesprekken begon hij zichzelf te herkennen in zijn vader, die tot dan toe een absoluut anti-voorbeeld was geweest in zijn leven, en tezelfdertijd begon hij het ook niet meer nodig te vinden dat zijn moeder voor hem partij zou kiezen tegen zijn vader. Oedipus kwam tot rust, en parallel daarmee begon zijn geheugen zich progressie te integreren. Tegen het einde van de kuur herinnerde hij zich niet allen vrijwel alles dat hij 's nachts had uitgespookt, hij herinnerde zich zelfs ook voor het eerste in zijn leven elementen uit de periode van voor hij 12 jaar was, een periode die voor hem altijd een totaal zwart gat was geweest. Verder floreerde zijn algemeen beroepsmatig en relationeel leven als nooit tevoren en beleefde hij voor het eerst momenten waarin hij echt gelukkig was. Een op en top psycho-analytisch verhaal dus, met een happy end.

Maar ik keer terug naar het verhaal over psychanalyse en wetenschap. Het net gepresenteerde vignet betroffen namelijk een analysant die in mijn praktijk aan het psychotherapie-onderzoek van de vakgroep psychoanalyse deelgenomen had. In dat onderzoek bestuderen wij empirisch welke effecten het spreken van een analysant bij een analiticus heeft. Aan dat onderzoek werken op heden naast mezelf nog 7 andere Lacaniaanse analytische therapeuten mee en een paar tientallen analysanten. Bij die analysanten nemen we alle sessies op audiotape op, voeren we doorheen het verloop van de kuur een beperkt aantal psychologische metingen uit, wordt de geschiedenis van de ziektekosten via het intermutualistisch agentschap in kaart gebracht, en registeren we biochemische veranderingen in speeksel- en bloedstalen. Daarnaast brengen onafhankelijke onderzoekers zowel voor als na de therapie via gestructureerde interviews de klachten en symptomen zo grondig mogelijk in kaart en bevragen ze na afloop van de therapie ook nog hoe de analysant de analytische gesprekken ervaren heeft. Tenslotte gaan er om de twee weken groepssupervisies met alle meewerkende therapeuten door. En die supervisies – jawel – worden ook opgenomen op audiotape.

De metingen resulteren in grafieken, die evoluties in psychische en biochemische veranderingen doorheen de therapie in kaart brengen. Figuur 1 toont bijvoorbeeld hoe de zelfgerapporteerde relationele klachten van de man met het nachtelijke dubbelleven evolueerden doorheen de therapie. Gelijkaardige grafieken bestaan bijvoorbeeld voor zijn ziektekosten en biochemische stress-indicatoren.

Figuur 1: Verloop in interpersoonlijke klachten doorheen psychoanalytische therapie van man met dissociatieve klachten.

Zoals gezegd ligt het zwaartepunt van ons onderzoek op het inhoudelijk en formeel analyseren van het letterlijke gesproken woord, zowel het woord dat gesproken wordt door de analysanten tijdens de sessies, als het woord dat gesproken wordt door de therapeuten tijdens de sessies en tijdens de supervisies. Op die manier gaan we na hoe de herstructureringen van het spreken van patiënten en therapeuten, in het bijzonder op het punt van de overdracht en tegenoverdracht, voor veranderingen zorgen enerzijds op het niveau van symptomen en klachten en op de subjectieve ervaring in ruimere zin, en anderzijds ook op de biochemie van het lichaam. Het belangrijkste verschil tussen dit onderzoek en het courante onderzoek in de psychologie is dat we de metingen een ander statuut toekennen. Wij gaan ervan uit dat de metingen, zowel de psychologische als de biologische, niet op een gestandaardiseerde manier interpreteerbaar zijn, maar dat ze daarentegen slechts zinvol interpreteerbaar zijn door hen in de context van de totaliteit van het verhaal van elke specifieke patiënt te plaatsen. Dat is een notedop het hoofdprincipe van het therapie-onderzoek van de vakgroep psychoanalyse van de universiteit Gent.

Conclusie

De vraag naar empirische onderbouwing moet niet zomaar ingevolg worden, net zo min als ze zomaar moet geweigerd worden. Het komt erop aan om onder het luidkeels gescandeerde discours van empirische onderbouwing de oude droom van de verlichting te horen fluisteren. Dat gefluister horen en bestaansrecht geven, is niet in de eerste plaats een tactisch snuggere zet, het is een wezenlijk aspect van de ganse historische onderneming van de psychoanalyse. Een psychoanalyse die de geest van wetenschap niet koestert, is simpelweg geen psychoanalyse. Psychoanalyse is wat fundamenteel weerstand biedt aan de passie van het niet willen weten, en het zou absurd zijn om op dat punt in de wetenschap geen bondgenoot te herkennen. Psychoanalytici moeten daarom niet alleen maar de tekorten van hedendaags onderzoek in het licht stellen, en nog veel minder zich fundamenteel tegen onderzoek kanten, ze moeten zelf ten volle meehelpen aan het op punt stellen van degelijk wetenschappelijk onderzoek. ‘Degelijk wetenschappelijk onderzoek’ dat betekent wetenschap die zijn oorsprong en bestemming in niet-weten vindt en zo een tegengewicht biedt aan een onderzoekspraktijk die niet tot weten komt.

Referenties

Desmet, M. (2008). De ideologie van het cijfer in de psychologie: Over de impact van de meetfout op statistische toetsen. In Gedragsstoornis. Eds. Holvoet, D. & Vander Vennet, L.

Doornik: Dumortier.

Desmet, M. (2013). Experimental versus naturalistic psychotherapy research: Consequences for researchers, clinicians, policy makers, and patients. *Psychoanalytische Perspectieven*, 31, 59-78.

Meyer, G. J., Finn, S. E., Eyde, L. D., Kay, G. G., Moreland, K. L., Dries, R. R. et al. (2001). Psychological testing and psychological assessment. *American Psychologist*, 56, 128-165.

Miller, S. (2012). <http://scottdmiller.com/icce/revolution-in-swedish-mental-health-practice-the-cognitive-behavioral-therapy-monopoly-gives-way/>

Moloney, (2013). *The therapy industry*. London: Pluto Press.

Kirsch I. (2009). *The Emperor's New Drugs: Exploding the Antidepressant Myth*. London: The Bodley Head; New York: Basic Books, 2010.

Seligman, M. E. P. (1995). The effectiveness of psychotherapy. *American Psychologist*, 50, 965-974.

Watson, G. (1934). Psychology in Germany and Austria. *Psychological Bulletin*, 31, 755-776.

Westen, D., Novotny, C. M., Thompson-Brenner, H. (2004). The empirical status of empirically supported psychotherapies: assumptions, findings, and reporting in controlled clinical trials. *Psychological Bulletin*, 130, 631-663.